

Diplomová práce

Performance maskulinity v prostředí českého extrémního metalu

Bc. Anna Marie Hradecká, DiS

Posudek oponenta: Mgr. Pavel Turek Ph.D.

Předloženou diplomovou práci pokládám v mnoha ohledech za průkopnickou, obohacující a hledačskou. Hledačskou, jak ve smyslu toho, že se autorka pouští do terénu, který je v českém prostředí minimálně zmapovaný, ale také v pojetí toho, že za využití metody zúčastněného pozorování a autoetnografické reflexe sledujeme při čtení textu i proměnu autora a proces sebepoznávání.

Autorčin příspěvek k bádání vítám především proto, že extrémní metal patří vedle rapu mezi ty žánry populární hudby, kde heterosexuální maskulinita dominuje a v komunitách je silně nadřazená feminitě i mužské homosexualitě. Ovšem zatímco o hiphopové subkultuře a jejím pojetí maskulinity bylo již napsáno dostatek textů, extrémní metal se zdaleka takovému akademickému zájmu netěší. Dáno je to samozřejmě větší nedůvěrou a ostražitostí příslušníků dané subkultury, než jaká panuje mezi příznivci rapu. To ostatně dokládá i předkládaná diplomová práce, v níž autorka sama přiznává, že vyhledat vhodné informanty a přesvědčit je k hloubkovým rozhovorům nebylo vůbec snadné.

Vítám teoretická východiska, která se opírají o dílo americké filozofky Judith Butler. Její koncept performativity genderu se tu ukazuje být velmi účelný, protože v prostředí subkultur, které disponují svými vlastními kódy, mytologií a rituály se manifestuje zcela názorně. Zároveň – a toho se týká moje zřejmě jediná námitka – překlad této teorie do prostředí subkultury nejde provést zcela automaticky. Panující hodnoty a nerovnosti na rovině genderu – ale také pokud jde třeba o rasu nebo věk – se z dominantního společenského řádu nepropisují do prostředí subkultur mechanicky. Panuje tu jiná hierarchie a dynamika moci. Přesně to sice autorka zkoumá, ale z mého pohledu by stálo za větší zdůraznění, že všichni informanti performují svoji maskulinitu jinak v prostředí subkultury a jinak ve svých civilních životech a dobře si tuto rozdílnost uvědomují. Rozumí daným mantinelům a zvyklostem. Zjednodušeně řečeno vědí, kdy a kde být jakými „muži.“

Právě feministická kritika subkultur – jak ji ve svém díle představují socioložky kultury Angela McRobbie nebo Sarah Thornton – ukazuje to, že ačkoli se mnohé z nich jeví jako podvrtné vůči většinové společnosti a zpochybňující normy, může v nich panovat mnohem výraznější sexismus. Extrémní metal je přesně ten případ. Lepší teoretické ukotvení skutečnosti, že se tu setkáváme s jiným typem hierarchie, by z mého pohledu učinilo práci naprosto bezchybnou.

V praktické části je diplomová práce velmi poctivá a je tu znát autorčino zaujetí i nemalé osobní nasazení. Rozhovory s informanty jsou vedeny s jasným cílem a dobře strukturované, autorce se výborně daří zprostředkovat emickou (aktérskou) perspektivu. Ke škodě možná je, že většina informantů patří zhruba do jedné věkové kategorie a není tu zastoupen někdo starší. Neodpustím si ještě poznámku na okraj. Autorka se v tom, jak je maskulinita v subkultuře definována a performována, soustředí příliš na sebepojetí informantů (případně na jejich vztah k hudbě). O charakteru maskulinity v dominantně mužském prostředí by přitom mohlo vypovídat i to, jaké vztahy mají příslušníci subkultury mezi sebou. Jaká míry blízkosti a intimity tu vládne, jak informanti nakládají se sociálním kapitálem, který zde získávají, zda přátelství, která tu navazují, fungují i mimo subkulturu....atd. Tyto otázky jsou však ponechány stranou.

Vedle toho, že těží informace z rozhovorů, autorka skvěle čte a interpretuje nonverbální kódy. Schopnost postřehu vyniká nejen v oddílech věnovaných muzikologickému rozboru metalové hudby – to by se vzhledem k studovanému oboru dalo pokládat za samozřejmost, ale také v pasážích hodnotících grafickou a vizuální úpravu obalů a především v pasážích pojednávajících o stylu oblékání dané subkultury. Tady se autorka ukazuje jako vynikající pozorovatel, který má cit pro detail, uvědomuje si jeho důležitost i významy, které s sebou nese.

Pokud jde o terénní autoentografické zápisky autorka vyniká darem pro výstižnou zkratku a evidentní pozorovací talent. A to se týká, jak pochopení toho, co se jí na koncertě či festivalu odehrává před očima, tak zachycení vnitřního prožívání daných situací. Píše bohatou češtinou, která se hemží mnoha trefnými literárními přirovnáními (odpustil bych si možná stereotypní generalizace na účet Čechů a Němců). Silně evokativní jazyk má místy až kvality beletrie. Autorka nejde daleko pro nečekanou přitom naprosto přesnou metonymii či metaforu, která vydá za dlouhé odstavce popisů. Člověk má pocit, že je na místě přímo s ní a jejím zrakem vnímá i mnohé groteskní výjevy z festivalového a klubového dění. Otevřeně přiznávám, nepamatuji si, že by mě kdy čtení jakékoli diplomové práce vedle jiných emocí i rozesmálo.

Ze všech výše uvedených důvodů pokládám práci *Performance maskulinity* v prostředí českého extrémního metalu za velmi zdařilou, doporučuji ji k obhajobě a hodnotím jako výbornou.